

Ireneusz Fechner
Wyższa Szkoła Logistyki

Problemy kształcenia w zawodach Technik spedytor i Technik logistik

Średnie szkolnictwo zawodowe jest tradycyjnie ważnym elementem polskiego systemu oświatowego (rysunek 1). Jednak w latach 90. minionego stulecia podstawami jego funkcjonowania zaczęło chwiać malejące zainteresowanie młodzieży średnim wykształceniem technicznym. Podobny zanik zainteresowania obserwowany był w tym czasie również w zasadniczych szkołach zawodowych.

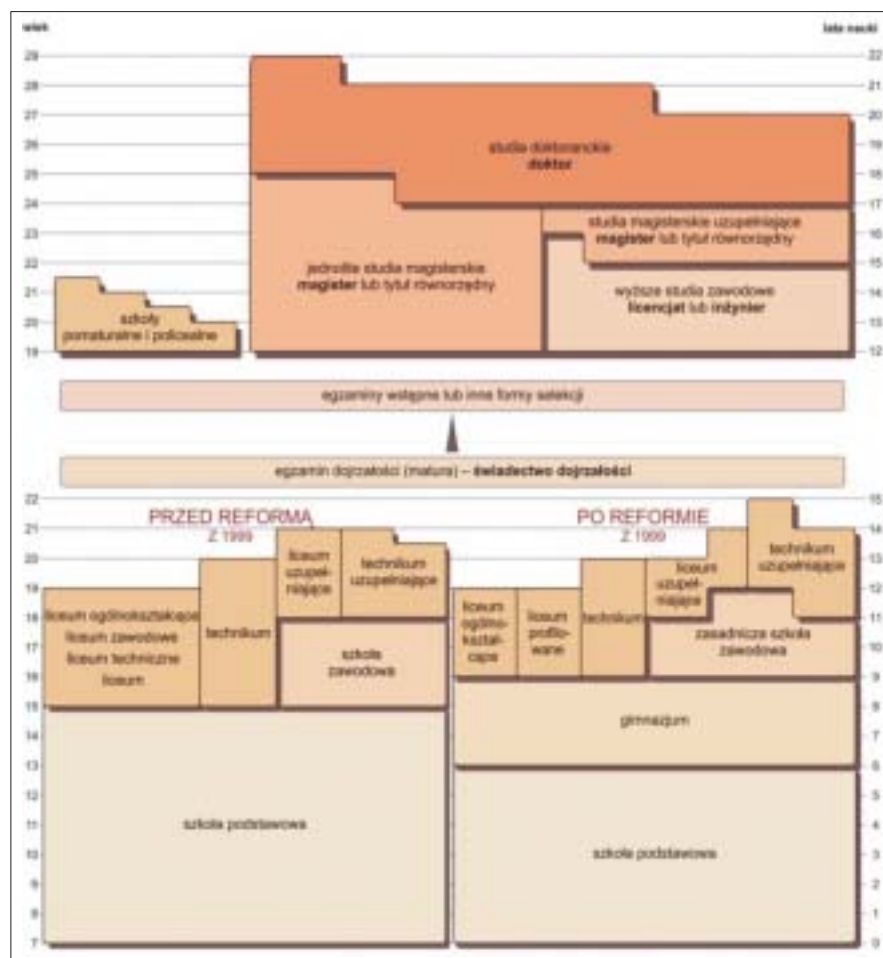
Mała także zainteresowanie szkołami policealnymi, oferującymi przygotowanie zawodowe na bazie liceum ogólnokształcącego, ponieważ alternatywą stały się studia wyższe I stopnia (tak zwane studia licencjackie), oferujące wyższe wykształcenie zawodowe w czasie nauki tylko o rok dłuższym, niż w szkołach policealnych.

Powyższe uwarunkowania wpłynęły na sytuację szkół średnich na rynku edukacyjnym. Część techników zawodowych uległa likwidacji lub przekształceniu w licea zawodowe albo licea techniczne. Reforma systemu oświatowego, jaka dokonała się w 1999 roku, doprowadziła do likwidacji tych dwóch ostatnich typów liceów, wprowadzając w ich miejsce licea profilowane. Zmiana ta w małym stopniu wpłynęła na zainteresowanie młodzieży średnim wykształceniem zawodowym. Wejście Polski do Unii Europejskiej początkowo również nie dało impulsu do zmian, ponieważ większość tak zwanych „starych członków UE” uruchomiła mechanizmy chroniące własne rynki pracy przed napływem cudzoziemców z nowych państw członkowskich. Jednak postępująca liberalizacja na unijnym rynku pracy, otwieranie się przed polskimi pracownikami kolejnych granic oraz atrakcyjność tychże pracowników, której podłożem była i jest dysproporcja warunków ekonomicznych panujących w Polsce i w innych państwach Unii Europejskiej, spowodowały odpływ pracowników z polskich przedsiębiorstw za gra-

nicę. Ten mechanizm nie tylko spowodował spadek bezrobocia w Polsce, ale wywołał wyprzedzający go w wielu dziedzinach niedobór pracowników. Na przykład, w przypadku zawodów mechanicznych czy budowlanych, odpływ pracowników w połączeniu z malejącym od lat zainteresowaniem młodzieży zawodami technicznymi spowodował wręcz wystąpienie na rynku pracy luki pokoleniowej.

Rosnący popyt na pracowników doprowadził do odwrócenia trendu związanego z zainteresowaniem kształceniem zawodowym i wywołał ponowny

wzrost zainteresowania zasadniczym i średnim szkolnictwem zawodowym, które po okresie dekonunktury odbudowuje swoją pozycję w systemie oświatowym. Nie jest to proste, ponieważ część nauczycieli dysponujących przygotowaniem zawodowym do prowadzenia nauki w przedmiotach specjalistycznych w międzyczasie odeszła z zawodu nauczycielskiego lub zmieniła kwalifikacje, a szkoły dostosowują swoją ofertę edukacyjną do aktualnego zapotrzebowania, zgłaszanego przez rynek pracy i możliwości kształcenia.

Rys. 1. System edukacyjny w Polsce przed i po reformie z 1999 roku.
Źródło: biuro uznawalności wykształcenia i wymiany międzynarodowej
<http://www.buwimw.edu.pl/sdd/schemat.htm>

Tab. 1. Podział godzin w okresie kształcenia w zawodzie technik spedytor na poszczególne bloki programowe.

Nazwa bloku programowego	Minimalna proporcja godzin w okresie kształcenia /%/*
Transportowo - spedycyjny	40
Ekonomiczno - ubezpieczeniowy	20
Logistyczny	20
Spółeczno-prawny	10
RAZEM	90**

* Dotyczy kształcenia w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym.

** Pozostałe 10% godzin pozostaje do rozdysponowania przez autorów programów nauczania na dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Źródło: Podstawa programowa kształcenia w zawodzie Technik spedytor – symbol cyfrowy 342[02].

Tab. 2. Podział godzin w okresie kształcenia w zawodzie technik logistyki na poszczególne bloki programowe.

Nazwa bloku programowego	Minimalna proporcja godzin w okresie kształcenia /%/*
Logistyka	35
Podstawy transportu i spedycji	20
Zarządzanie zapasami i magazynem	25
Spółeczno-prawny	15
RAZEM	95**

* Dotyczy kształcenia w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym.

** Pozostałe 5% godzin pozostaje do rozdysponowania przez autorów programów nauczania na dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Źródło: Podstawa programowa kształcenia w zawodzie Technik logistyki – symbol cyfrowy 342[04].

Technik spedytor i Technik logistyki jako zawód

Sytuacja na rynku edukacyjnym oraz rosnące zainteresowanie logistyką, podsycane medialną popularnością tego określenia sprawiły, że część szkół średnich i pomaturalnych zwróciło swoją uwagę na możliwość kształcenia w zawodach Technik spedytor i Technik logistyki. Trafność tych decyzji potwierdza rynek pracy. Pracodawcy sygnalizują brak pracowników z wykształceniem zasadniczym i średnim w transporcie, spedycji i logistyce oraz dużą fluktuację w tych dwóch grupach pracowników. Decyzje szkół znajdują umocowanie prawne w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 maja 2004 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego¹. Przełom dokonał się za sprawą dwóch decyzji Ministra Edukacji Narodowej

i Sportu, skutkujących umieszczeniem w tejże strukturze zawodów: Technik spedytor² – 30.12.2004 roku oraz Technik logistyki³ – 20.07.2005 roku. Decyzja ministra wyprzedziła podobną decyzję Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, który umieścił logistykę w wykazie kierunków kształcenia w szkołach wyższych dopiero w 2006 roku⁴.

Część szkół średnich i policealnych szybko zareagowała na decyzje swojego ministra resortowego. Z badań przeprowadzonych przez Wyższą Szkołę Logistyki w styczniu 2006 roku wynika, że nauczanie w jednym z tych zawodów prowadziło około 105 szkół średnich i policealnych⁵. W roku szkolnym 2006/2007 niektóre z nich promowały pierwszych absolwentów.

Obowiązujące treści kształcenia są silnie nasycone zagadnieniami specjalistycznymi, co gwarantuje dobre przygotowanie zawodowe absolwenta szkoły średniej. W tabeli 1 pokazano proporcje

poszczególnych bloków programowych w okresie kształcenia w zawodzie Technik spedytor, a w tabeli 2 podobne dane dla zawodu Technik logistyki.

W przypadku obu zawodów minister pozostawił pewną niewielką liczbę godzin do dyspozycji szkół w celu dostosowania treści nauczania do potrzeb lokalnego rynku pracy. Jednak program nauczania, określony w podstawach programowych obu zawodów, sprawia nauczycielom trudności w jego realizacji i wymaga poważnych korekt.

Problemy towarzyszące nauczaniu w zawodach Technik spedytor i Technik logistyki

W styczniu 2007 roku Wyższa Szkoła Logistyki przeprowadziła na próbie 48 szkół średnich i policealnych badania ankietowe, dotyczące problemów zwią-

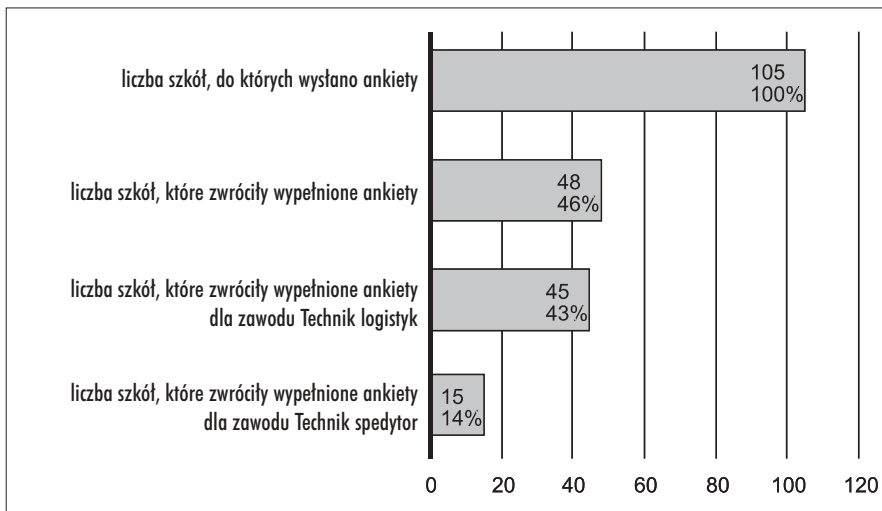
¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 maja 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dziennik Ustaw Nr 114 poz. 1195 z dnia 19 maja 2004 r.).

² Program nauczania. Technik spedytor. 342[02]. Dla technikum i szkoły policealnej. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. 342[02]/SP/MENiS/2002.07.02.

³ Program nauczania. Technik logistyki. 342[04]. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. 342[02]/T,SP/MENiS/2004.07.20.

⁴ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (Dziennik Ustaw 2006 Nr 121 poz. 838 z dnia 7 lipca 2005 r.). Wyższa Szkoła Logistyki, jako pierwsza uczelnia w Polsce, uzyskała Decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nr DRS-2-05-4005-51/07 z dnia 22 lutego 2007 r., pozwolenie do prowadzenia kształcenia na tym kierunku.

⁵ Źródło: Światalska I., Światłowski J., Fechner I. „Problemy towarzyszące kształceniu w zawodach: Technik spedytor i Technik logistyki”. Wyższa Szkoła Logistyki Poznań 2007.

Rys. 2. Liczba ankietowanych szkół.
Źródło: Świtalska I., Światłowski J., Fechner I. „Problemy towarzyszące kształceniu w zawodach: technik spedytor i technik logistyk”. Wyższa Szkoła Logistyki Poznań 2007.

Rys.3 Badania WSL 2007. Uzyskane odpowiedzi, a siedziba respondentów
Źródło: Świtalska I., Światłowski J., Fechner I. „Problemy towarzyszące kształceniu w zawodach: Technik spedytor i Technik logistyk”. Wyższa Szkoła Logistyki Poznań 2007.

zanych z kształceniem w średnim szkolnictwie zawodowym w zawodach technik spedytor i technik logistyk. Celem badań było rozpoznanie problemów związanych z realizacją procesu dydaktycznego dotyczącego kształcenia. W szczególności badania miały umożliwić nauczycielom wypowiedzieć się w sprawach dotyczących jakości merytorycznej programów nauczania, treści nauczania, liczby godzin poświęconych na ich przekazanie oraz dostępności podręczników i materiałów dydaktycznych dla uczniów i nauczycieli. W niektórych z badanych szkół prowadzono nauczanie w obu zawodach, w innych tylko w jednym. Stąd liczba odpowiedzi była większa od liczby badanych szkół (rysunek 2).

Ankieta zawierała dziewięć (w przypadku zawodu Technik logistyk) lub 11 (w przypadku zawodu Technik spedytor) arkuszy – po jednym dla każdego przedmiotu nauczania. Na arkuszach umieszczono pięć pytań:

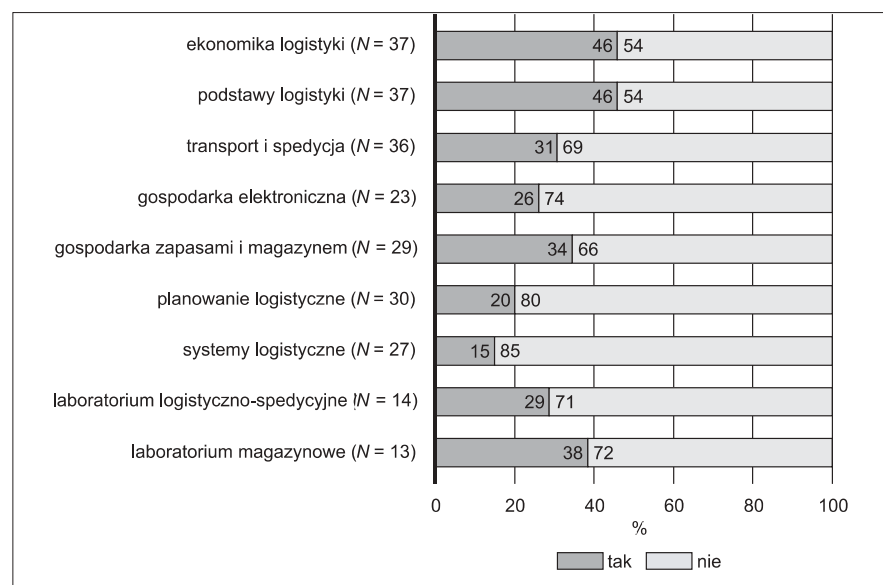
- Czy liczba tematów pokrywa się z liczbą godzin lekcyjnych?
- Czy przedmiot dostosowany jest do wieku ucznia?
- Czy tematyka zajęć jest zrozumiała dla ucznia?
- Czy literatura jest dostępna?
- Czy środki dydaktyczne wymagane do prowadzenia zajęć są dostępne?

Respondenci przy każdym pytaniu mieli do wyboru dwie odpowiedzi: „tak” i „nie”. W przypadku odpowiedzi „nie” proszeni byli o umieszczenie ko-

mentarza w polu „Uwagi”. Lokalizację respondentów pokazano na rysunku 3. Zwraca uwagę duża liczba szkół średnich i policealnych deklarujących nauczanie w tych dwóch zawodach w Województwie Śląskim.

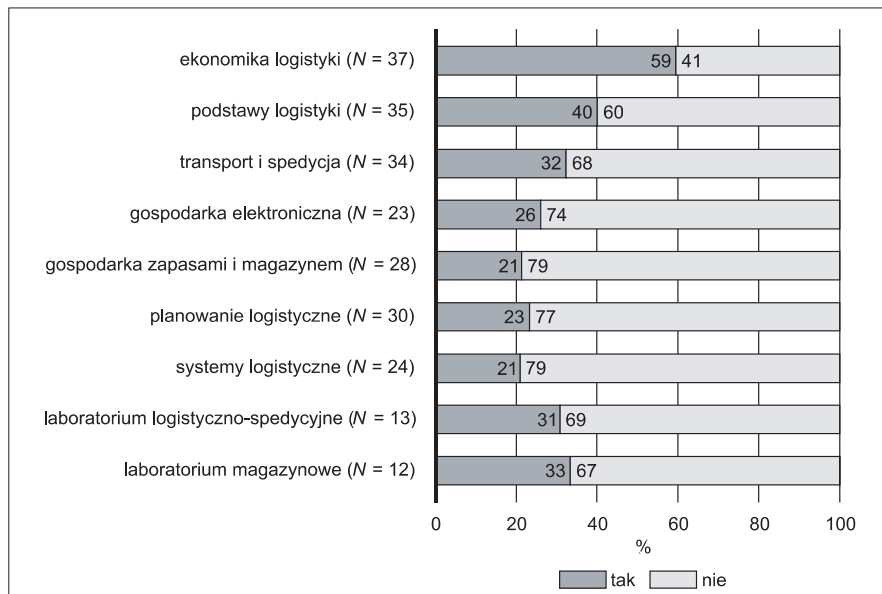
Wyniki badań pokazują, że realizacji procesu dydaktycznego towarzyszą liczne problemy, z którymi borykają się nauczyciele i dyrekcje szkół⁶. Programy nauczania zostały ocenione przez nauczycieli krytycznie jako wymagające zmian. Nauczaniu towarzyszy niepokój uczniów i nauczycieli o przebieg egzaminu zewnętrznego w zakresie przedmiotów

zawodowych. Ogromnym problemem jest brak podręczników szkolnych dla uczniów. Brakuje także podręczników dla nauczycieli o rozszerzonym punkcie widzenia na program nauczania w szkołach średnich i policealnych. Dotkliwie odczuwalny jest brak pomocy dydaktycznych, brak specjalistycznych laboratoriów (wymaganych przez program nauczania) oraz ich wyposażenia. Uzyskany bogaty materiał badawczy dostarczył wielu interesujących szczegółowych informacji. Ze względu na ograniczoną objętość artykułu, z wielu przekrojów analitycznych warto przytoczyć dwa, które

Rys. 4. Struktura odpowiedzi na pytanie: „czy literatura jest dostępna?” dla poszczególnych przedmiotów kształcenia w zawodzie Technik logistyk (N oznacza liczbę odpowiedzi na pytanie).
Źródło: Świtalska I., Światłowski J., Fechner I. „Problemy towarzyszące kształceniu w zawodach: Technik spedytor i Technik logistyk”. Wyższa Szkoła Logistyki Poznań 2007.

⁶ ibidem.

Rys. 5. Struktura odpowiedzi na pytanie: „czy środki dydaktyczne wymagane do prowadzenia zajęć są dostępne?” dla poszczególnych przedmiotów kształcenia w zawodzie Technik logistik (N oznacza liczbę odpowiedzi na pytanie).
 Źródło: Świtalska I., Światłowski J., Fechner I. „Problemy towarzyszące kształceniu w zawodach: Technik spedytor i Technik logistik”. Wyższa Szkoła Logistyki Poznań 2007.

wskazują na szczególnie dotkliwe problemy, jakimi są dostępność literatury (rysunek 4) i środków dydaktycznych (rysunek 5). W przypadku obu zawodów skala tych problemów jest podobna. Problemów jest jednak więcej. Dotyczą one między innymi braku laboratoriów, środków finansowych niezbędnych do ich utworzenia oraz wyposażenia uwzględniającego potrzeby i możliwości szkół, zaspokojenia potrzeb w zakresie do-

kształcenia zawodowego nauczycieli, niedostosowania treści nauczania do wieku ucznia itp.

Odpowiedzią na zgłoszone problemy są działania, jakie podjęła Wyższa Szkoła Logistyki. We współpracy z Instytutem Logistyki i Magazynowania oraz gronem nauczycieli szkół średnich przygotowywane są podręczniki dla uczniów do poszczególnych przedmiotów⁷ (fot. 1).

Ponadto, w roku akademickim 2007/2008 Wyższa Szkoła Logistyki uruchamia trzyletnie studia podyplomowe logistyki, których program uwzględnia potrzeby dokształcania zawodowego nauczycieli. Dodatkowo uczelnia utworzyła bank pomocy dydaktycznych, w którym za pośrednictwem strony internetowej (www.wsl.com.pl) udostępniane są materiały dydaktyczne i wszelkiego rodzaju pomoce dydaktyczne.

Podsumowanie

W przypadku kształcenia zawodowego (studia wyższe I stopnia) szczególnie cenni są kandydaci na studia posiadający dodatkową motywację na podbudowie wcześniej odebranego wykształcenia i przygotowania zawodowego, wyniesionego ze szkoły średniej. Można oczekiwać, że w przypadku takich studentów procesowi dydaktycznemu w szkole wyższej będzie towarzyszyło nie tylko bierne przyswajanie wiedzy, ale merytoryczny dialog pomiędzy wykładowcą i studentem. Ponadto będzie mniej rozczarowań w tej grupie studentów pierwszego roku studiów, którzy podjęli naukę zwabieni modą na logistykę, szumem medialnym wokół niej, reklamą kierunku studiów itp.

Współpraca szkoły wyższej ze szkołami średnimi buduje rzeczywistość, a nie tylko formalną więź w łańcuchu dydaktycznym, a kształcenie staje się procesem, w którym eliminowane są bariery i nieciągłości na rzecz tworzenia wartości, jaką jest dobre wykształcenie i przygotowanie zawodowe absolwentów.

Fot. 1. Podręczniki dla szkół średnich, przygotowujące do wydania w drugiej połowie 2007 roku przez Instytut Logistyki i Magazynowania w serii Biblioteka Logistyka.
 Źródło: www.wsl.com.pl

BIBLIOGRAFIA:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 maja 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. Nr 114 poz. 1195 z dnia 19 maja 2004).
2. Program nauczania. Technik spedytor. 342[02]. Dla technikum i szkoły policealnej. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. 342[02]/SP/MENiS/2002.07.02.
3. Program nauczania. Technik logistik. 342[04]. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. 342[02]/T,SP/MENiS/2004.07.20.
4. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (Dziennik Ustaw 2006 Nr 121 poz. 838 z dnia 7 lipca 2006 r.).

⁷ W 2006 roku Instytut Logistyki i Magazynowania był inicjatorem i wydawcą pierwszego podręcznika dla szkół średnich pt. „Podstawy logistyki”.